

**YAZINSAL BİR ÜRÜN OLARAK SESLİ KİTAPLARIN
OKUMA DERSLERİNDEKİ ETKİLİLİĞİ VE
KULLANILABİLİRLİĞİ***

*THE EFFECTIVENESS AND AVAILABILITY OF AUDIO BOOKS IN
READING COURSES AS A LITERARY PRODUCT*

Harun GÖÇERLER** Hikmet ASUTAY***

Geliş Tarihi: 07.03.2016
(Received)

Kabul Tarihi: 18.11.2016
(Accepted)

ÖZ: Teknolojinin eğitimde kullanımının belirgin derecede artmaya başladığı 60'lı yıllardan itibaren üretime yönelik dilsel becerilerin de yabancı dil derslerindeki konumu belirgin bir şekilde değişime uğramıştır. Dinleme becerilerinin önemi çerçevesinde yapılan saygın araştırmalar ve ardından konuşma becerisinin derslerdeki yeni konumu konusundaki yaklaşımlar söz konusu teknolojik gelişmelere paralel olarak özel bir anlam kazanmıştır. 50'li yılların ortalarından itibaren kasetler, CD'ler, videolar, v.b. derste vazgeçilmez kullanım imkânları ve alıştırma tiplerini beraberinde getirmiştir. Bu yenilikler yabancı dil dersleri alanında da farklı araştırmalara imkân sunmuştur. Bugün yabancı dil eğitimi alanındaki yeni araştırmalara göre dil öğrenme sürecinin kavrayıştan başlayarak, işleme ve üretmeye doğru ilerleyen bir dilsel yetiler bütünü olduğu söylenebilir. Bu tespitten yola çıkarak bu çalışmada "Sesli Kitaplar" araştırma nesnesi olarak ele alınmış ve analitik bir çalışma yapılmıştır. Sesli kitapların araştırma nesnesi olarak seçilmesinin sebebi ise hem yazılı içeriğe sahip olması, hem de bunu destekleyici bir dinleme CD'si ya da ses dosyası kullanımının mümkün olmasıdır. Aynı zamanda bu bileşim ile öğrenciler okuma, dinleme ve konuşma becerilerini eş zamanlı olarak ilerletme ve uygulama gibi yeni bir imkana da sahip olmaktadır. Bu çalışmada incelenen konu, dil derslerinde dinleme kitaplarının kullanım olanakları ve sesli kitaplardaki yazınsal metinlerin duyma-okuma destekli materyal olarak dil dersleri için özellikle sözel becerilerin gelişimi açısından faydalı olup olamayacağı ya da nasıl faydalı olabileceği konusunda fikirler dile getirmektir. Dolayısıyla çalışmanın asıl amacı aynı zamanda yazınsal metin olarak bu tarz kitapların dinleme CD'si desteği ile bir

* 08-10 Ekim 2015 tarihinde Edirne'de ULEAD 2015 Annual Cogress çerçevesinde düzenlenen V. International Conference on Research in Education-ICRE Meeting the Opportunities and Challenges of Educational Research: "Multidisciplinary Approach to Educational Research" adlı konferansta sunulup, bildiri kitabında özeti yayınlanmış bildiridir.

** Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, hgocerler@nku.edu.tr

*** Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, hikmetasutay@yahoo.de

paralellik içerisinde okuma ve belki de konuşma dersleri içerisinde yer bulup bulamayacaklarını tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okuma Dersi, Sesli Kitaplar, Konuşma Becerisi, Yeni Medyalar, Dil Dersi.

ABSTRACT: The position of production-oriented linguistic skills in foreign language courses has undergone a change in a remarkable way since 60s when the usage of technology in education increased significantly. The reputable researches conducted in the frame of the importance of listening skills and approaches about the new position of speaking skill in courses have gained a special meaning in parallel with aforementioned technological developments. Cassettes, CDs, videos, etc... have brought about essential usage opportunities and exercise types in courses since mid-50s. These innovations have also provided possibilities for different researches in the field of foreign language courses. Today, according to new researches in the field of foreign language education it can be said that language learning process is the fullest extent of linguistic skills starting from comprehension and moving into processing and production. Based on this evaluation, "Audio Books" has been handled as the research object and an analytical study has been done in this work. The reason of determining audio books as the research object is that they both have a written content and are suitable for using with supporting listening CDs or sound files. Students have got a new opportunity such as improving and applying their reading, listening and speaking skills simultaneously with this combination at the same time. Of course this subject can be interpreted differently from various perspectives. Yet, the subject matter in this study is the usage possibilities of listening books in language courses and especially subject-focused disputable reading courses because of the aforementioned points above. So, critical questions have been asked about whether literary texts in audio books will be beneficial especially in the aspect of the development of oral skills for language courses as a listening-reading supported material or how they can be beneficial in this study. Therefore, the main target of the study is to discuss whether such kind of books can find a place in reading and maybe in speaking courses in parallel with the support of listening CDs as literary texts at the same time or not.

Key Words: Reading Course, Listening Books, Speaking Skill, New Medias, Language Course.

GİRİŞ

Okuma becerisi, yabancı dil derslerinde sözcük öğrenimi, dil bilgisi, kültür ve ülke bilgisi gibi bilgi edinimi süreçlerinde önemli rolü olan bir etkinliktir. Bu etkinlikte bilgiyi üretmekten çok, alımlamak ve anlamak ön planda görülmektedir.¹ Okuma derslerinde çoğu zaman dilsel üretim

---

¹ Bkz. Swantje Ehlers, "*Lesen als Verstehen*", Kassel: Langenscheidt, 1992, s. 4.

aşamasının tek başına eksik kaldığı algısı yaygın olsa da, dil öğreniminde alımlama sürecini kapsayan bu beceri, aslında üretimsel beceriler için en temel ve en zengin kaynağa sahip aktivite türü olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı konuya bu çerçeveden yaklaşıldığında öğrenme sürecinin alımlama, işleme (anlama) ve üretme süreçlerini kapsayan bir dilsel beceri olduğu söylenebilir.²

Özellikle bilgiyi alımlama etkinliği sadece okuma becerisi ile değil, aynı zamanda dinleme becerisinin de geliştirilmesi sayesinde etkin ve etkileşimli olarak yaşanması gereken bir süreçtir. Nitekim İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Soğuk Savaş dönemine girilmesi ile birlikte uluslararası alanda farklı diller bilmenin ayrıcalığı kendini göstermeye başlamış, bu da dil öğretiminde farklı yöntemlerin geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu yöntemlerden biri de birçok öncülük etmiş, alımlama - işleme süreçlerini baskın olarak kullanan dinle-konuş metodudur. Dilsel yapıların alımlanmasının kasetlere kayıt edilmiş tümceler ve metinler sayesinde gerçekleştirildiği ve dinleme alıştırmalarının sıkça yapıldığı bu öğretim yönteminde amaç, dil öğrenenlere kısa sürede günlük ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte kalıp tümceler ezberletmek ve bunların belli durumlarda kullanımını sağlamaktır.³ Bu yöntemde, kasetten dinlenen metin aynı zamanda ders kitabından takip edilebildiği için, alımlama sürecinin ön planda olduğu okuma ve dinleme çalışmaları birbirini destekler niteliktedir. Bu sebepten dinle-konuş yöntemi için, bir anlamda dil öğretimine teknoloji desteğinin sağlandığı ilk yöntem denebilir.⁴

Günümüzde ise sınıf, derslik veya seminer odaları ortamlarında kullanılan akıllı tahtalar sayesinde internet ve DVD desteği ile kolayca ve farklı şekillerde yapılan dinleme destekli metin okuma aktivitelerinin temeli de bu yönetime dayanmaktadır. Bu tespitten hareketle kökleri 19. yüzyılın sonlarına dayanan teknoloji destekli metin okuma-anlama, yorumlama ve üretme süreçlerinin gelişimine katkı sağlayacak yazın türlerinin özellikle 90'lı yılların ortalarından itibaren yabancı dil derslerindeki okuma aktivitelerinin de çeşitliliği anlamında ses dosyaları ile desteklendiği

---

² Bkz. Elena Travkina, "Zur Arbeit mit dem Hörbuch im Phonetik-Unterricht", *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 12. Jahrgang, Sayı 2, 2007, s. 16.

³ Bkz. Gerhard Neuner ve Hans Hunfeld, *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts*, Berlin: Langenscheidt, 1993, s. 45.

⁴ Bkz. Katharina Bachmann, *Integriertes Fertigkeitentraining im DaF-Unterricht durch Einsatz interaktiver Web 2.0 - Anwendungen und Apps.*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Tezi. Jena: Friedrich- Schiller Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 2014, s. 27.

görülmektedir. Bunlara örnek olarak dinleme kitapları ya da başka bir deyiş ile sesli kitaplar⁵ gösterilebilir. Bu çalışmanın amacı da sesli kitapların genel özelliklerini ortaya koymak ve yabancı dil öğretiminde okuma derslerindeki kullanılabilirliğini ele alıp tartışmaya sunmaktır.

Bu amaç ile öncelikle sesli kitapların özellikleri ve klasik basılı kitaplara göre farkları ele alınacak, daha sonra bu tür kitapların derslerdeki kullanım olanakları hakkında görüşler belirtilecektir. Bir sonraki bölümde sesli kitapların, öğrencilerin okuma çalışmalarındaki güdülemeye etkileri tartışılacak ve ardından dil derslerinde sık kullanılan üç adet sesli öykü kitabı yapısal ve kullanım özellikleri bakımından incelenecektir. Çalışmanın beşinci bölümünde sesli kitaplar ile okuma derslerini destekleyici niteliğe sahip olası aktiviteler üzerine düşünceler sunulacaktır. Son bölümde ise öneriler sunulacaktır.

Bir Yazın Türü Olarak Sesli Kitaplar ve Özellikleri

Ortaya çıkış süreci daha eskilere dayanan, fakat 1954 yılında Goethe'nin *Faust I*, ardından Schiller'in *Kabale und Liebe* ve sonrasında Samuel Becketts'in *Das letzte Band* adlı eserlerinin kasetlere ses kaydı olarak okunup satışa sunulması ile adını geniş kitlelere duyuran sesli kitaplar⁶, yıllar içerisinde teknolojinin de gelişmesi ile daha çok yayılmış ve tutulmuştur. Sesli kitaplar günümüzde her ne kadar mp3, mp4 gibi ses dosyası biçimleri sayesinde birçok elektronik alette farklı yazın türlerinden eserleri içeren ses kayıtları ile her an dinlemeye hazır bir şekilde yayın evlerinin çok çeşenekli ürünleri olarak kitap evlerinde ve internet ortamında yerini alsın bile, geçmiş yıllarda bu yöntemle özellikle çocuk ve gençlik yazını alanında çok daha yaygın olarak başvurulmuştur. Hatta çocuk ve gençlik yazını alanındaki sesli kitaplar hatırı sayılır bir pazar da oluşmuştur. Örneğin, seksenli yıllarda çocuk kitapları yazarı Enid Blyton'un neredeyse tüm eserleri işitsel olarak canlandırılmış ve yirmiyi aşkın kaset serisi olarak

---

⁵ Bu çalışmaya konu olan Almanca'da "Hörbuch" olarak adlandırılan ses dosyası destekli kitap türünün Almanca-Türkçe / Türkçe-Almanca eğitim bilimleri sözlükleri ve Wahrig, Steuerwald, Langendscheidt, Pons gibi sözlüklerde Türkçe yazın alanına yerleşik bir karşılığı araştırmacılar tarafından tespit edilemediği için bu çalışmada "Hörbuch" sözcüğü yerine daha sonraki çalışmalara ve sözlük yazarlarına da ışık tutması amacı ile Türkçe olarak "*Sesli Kitap*" terimi önerilmiştir. Sesli kitaplar kavramından, yazınsal metinlerden çeşitli medya araçlarına aktarılan ve seslendirilmiş olarak desteklenip yeniden basılan veya üretilen metinler anlaşılmalıdır.

⁶ Bkz. Natalie Binczek ve Cornelia Epping-Jäger, "Literatur und Hörbuch", *Text + Kritik*, Sayı 196, 2012, s. 56.

piyasaya sürülmüştür.⁷ Bunun dışında masallar gibi pek çok klasik metin türleri de kaset olarak yayımlanmıştır.

Klasik yazın türündeki ürün çeşitliliği açısından sesli kitap şekline kolay ulaşılabilecek başka örnekler vermek gerekirse Türk kökenli Alman yazar Osman Engin'in kendi sesinden okuduğu ve kendisine ait *osmanengin.de* adlı internet sayfasında yayınladığı öyküleri, *gutenberg.de*, *audiobooks.at* ve *vorleser.net* adlı internet siteleri önerilebilir. İçerisinde klasik yazınsal yapıtların seslendirildiği daha birçok internet sitesi mevcuttur.

Sesli kitapların kullanıma sunulmaya başlanması, sadece klasik yazınsal metinlerin elektronik ekranda / ortamda dinlenir hale gelmesine değil, özellikle dil öğretimine yönelik hazırlanmış metinlerin dil derslerinde kullanımı açısından basım-yayım aşamasında da farklı yollar ve yöntemleri beraberinde getirmiştir.⁸ Hedef kitlesi özellikle yabancı dil öğrenen öğrenciler olan sesli kitapları yayımlayan internet sayfaları ve yayın evleri de mevcuttur. Örneğin; Langenscheidt, Hueber, Klett, Cideb, Eli v.b. yayın evlerine ait birçok sesli öykü ve serüven öyküleri basılı kitap ve CD eşliğinde kitapçılardaki yerini almıştır. Tüm bu örnekler çerçevesinde;

- a- Klasik yazılı eserlerin üzerinde değişiklik yapılmadan yapılan seslendirmeler
- b- Klasik yazılı metinlerin basitleştirilerek ya da kısaltılarak yapılan seslendirmeler
- c- Özellikle dil öğretimi amacıyla hazırlanmış öykü, serüven türünde kitaplar ile klasik yazınsal metinlerin dil seviyelerine uygun olarak basitleştirilmiş seslendirmeler sıralanabilir.

Pop yazın ürünlerinin özellikleri günümüzde hala açık bir şekilde tanımlanamasa da, bu tür ürünlerin toplumdaki yansımalarının hızlı bir şekilde geliştiği, bu sayede sesli kitapların sevilen bir ürün halini aldığı ve popüler kültürün birer aynası olarak kendini gösterdiği de birçok uzman tarafından kabul görmüştür.⁹ Özellikle üçüncü kategoriye giren sesli

⁷ 11 Ağustos 1897 doğumlu yazar Enid Blyton'un geçmişte yazmış olduğu birçok eserinin seslendirilmiş versiyonları internet ortamında bulunabilir ve deneme dinlemeleri yapılabilir.

Web Sayfası: bkz. <http://audioteka.com/de/search/author?query=Enid+Blyton> , (03.07.2016).

⁸ Bkz. Elena Travkina, "Zur Arbeit mit dem Hörbuch im Phonetik-Unterricht", *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 12. Jahrgang, Sayı 2, 2007, s. 17.

⁹ Bkz. Daniela Kröhnová, "Popliteratur und Textarbeit im Unterricht Deutsch als Fremdsprache", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Brunn: Masaryk Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 2008, s. 9.

kitapların anlaşılır bir akustiğe sahip olduğu ve kısa tümceler ile seslendirildiği için, dil öğrenenler açısından güdüleme işlevini/etkisini beraberinde getirdiği söylenebilir. Kolay okunup anlaşılabilen, çabuk tüketilebilen, iletişim araçları destekli kullanımı olan ve içerik olarak felsefi kaygı taşımayan bu yazın türünü, pop yazının bir ürünü olarak da değerlendirmek mümkündür.¹⁰ Bu bağlamda ele alındığında, sesli kitaplar ile basılı kitaplar arasındaki farklara göz atmakta fayda vardır:

Tablo 1: Ses Desteği Olan Kitap ve Ses Desteği Olmayan Kitapların Temel Farkları¹¹

Basılı kitap	Sesli kitap
Sadece basılı yayınlardır. Görsel olarak alımlanabilen metinler (kelime hazinesinin gelişimine ve konuşmaya katkısı olabilen).	Basılı ve sesli yayınlardır. Günlük hayatta konuşulan ve dinleyenin analog ya da dijital olarak ulaşabileceği tür seslendirmelerdir. Anlatımdaki tınılara göre metin içeriği hakkında yorum yapma olanağı vardır. Sesler metne akustik bir yapı kazandırır.
Yazı ön plandadır	Somut olarak yazılmış bir aracın/gerecin asıl yansıması sestir. Ya da ses yazısıdır denebilir.
İki boyutlu yüzeysel ürünlerdir (Kitap sayfası, metin yüzeyi)	Çok boyutludurlar. Yüzeysel bir ses, tını ya da dinleme ortamı yoktur. Dinlenen metin kitaptan da takip edilebilir. Kulağa gelen sesler çok boyutludur. Ortam sesleri de metnin arka planında bulunabilir.
Yazıya sabitlenmiş metin türleridir. En çok resim ya da çizimler ile desteklenebilirler.	Metnin yazılı şekli olsa da dinlemede metnin akışkanlığı ve sürekliliği ön plandadır.
Resimler ile renklendirilebilseler de genel olarak durağandırlar.	Ses ve resim ile renklendirilmiş yapısı ile okuma esnasındaki güdüleme özelliği kendini gösterir.
Kelimelerin görsel olarak var olmaları söz konusudur.	Kelimelerin duyuşsal olarak var olmaları ön plandadır. Metnin okunmasında görselliğe, gerek duyulduğunda başvurulabilir.

¹⁰ Bkz. Thomas Ernst, "Popliteratur", Hamburg: Rotbuch Verlag, 2001, ss. 5-6.

¹¹ Bkz. Katja Hachenberg, "Hörbuch": Überlegungen zu Ästhetik und Medialität akustischer Bücher. İçinde: K. Hachenberg, P. Seibert (Hg.): Literatur hören. Stuttgart: Klett, 2004, s. 38.

Uzantıları düz yazı şeklinde ilerler.	Uzantıları düz yazı ve sözel olarak ilerler (iletişim araçları ile canlandırma, arka plandaki sesler v.s. de destekleyici bir nitelik katar)
Grafik kodlara dayalıdır. Karmaşık cümle yapısında yer alan kelime sıralamalarının görsel olarak çözümlenmesi gereklidir.	Akustik kodlara dayanır. Bir sözcüğün duyularak tanınması, akustik olarak karmaşık sözcük sıralamalarının tekrar dinleyerek çözümlenmesi de gereklidir.

Tablodan da anlaşılacağı gibi, ses destekli kitapların, diğer basılı kitaplarla karşılaştırıldığında, birçok yönden destekleyici bir etkisi vardır. Çünkü sesli kitaplarda sadece durumlar, olay yeri, kişiler ve diğer karakterler betimlenmez, bu betimlemeler ayrıca akustik ayrıntılarla da desteklenerek sunulur. Bu sayede, betimlenen her türlü olgu, okuyucunun zihninde de bir şekilde canlanma fırsatı bulur.¹² Sesli kitapların bu özelliklerinden yabancı dil derslerinde de birçok dilsel becerinin desteklenmesi açısından faydalanmak mümkündür.

Pop Yazın Örneği Olarak Sesli Kitaplardan Dil Derslerinde Faydalanılması

Sadece 2004 yılı içerisinde gerek ders notları olarak, gerek yazınsal yapıtların seslendirilmiş şekilleri olarak dünyada 560 yayınevının 13,400 farklı başlıkta sesli kitap üretmiş olması, yıllar içerisinde bireylerin okuma alışkanlıklarında belirgin değişikliklerin meydana geldiğini göstermektedir.¹³ 2015 yılının eylül ayına gelindiğinde ise bu sayı 37.395 olmuştur.¹⁴ Bu değişimler göz önünde tutulursa, çalışmanın birinci kısmında da belirtildiği gibi bir pop yazın türü olarak değerlendirilebilecek olan sesli kitapların öğrencilerde okuma-anlama çalışmaları bağlamında ilgi uyandırabileceği, ayrıca metinlerin sınıf içi ve dışında gerçekleştirilecek olan çalışmalarda da zaman açısından esneklik sağlayacağı ön görülebilir.¹⁵

Elena Travkina'nın¹⁶ da değindiği gibi, sesli kitaplardan öğrencilerin dilsel becerilerinin gelişmesini teşvik etmek amacı ile dinleme etkinliklerinin

---

¹² Bkz. Heide German, "Marktüberblick: Hörspiele, Hörbücher für Kinder", içinde: kjl&m, forschung.schule.bibliothek, 60. Jahrgang, Sayı 3, 2008, s. 11.

¹³ Bkz. Sandra Rühr, "Geschichte und Materialität des Hörbuchs", içinde: Häusermann, J., Janz-Peschke, K. ve Rühr, S.: *Das Hörbuch. Medium – Geschichte – Formen*. Konstanz: UVK., 2010, s. 87.

¹⁴ Web Sayfası: bkz. <http://www.audiobooks.at/books.start.asp>, (04.09.2015).

¹⁵ Bkz. Sabrina Ortmann, "Netz Literatur Projekt: Entwicklung einer neuen Literaturform von 1960 bis heute", Berlin: berlinerzimmer.de., 2001, s. 53.

¹⁶ Bkz. Elena Travkina, a.g.y., 2007, s. 5

yanı sıra okuma ve konuşma becerilerinin gelişimi amacı ile de faydalanılabilir. Bundan dolayı sesli kitap şeklinde hazırlanmış olan metin türlerinin, duyuşsal alımlama ve anlama becerilerine katkısı açısından karşılıklı konuşmalara dayanan kısa oyunlara uyarlanması son derece önemlidir. Bu tür etkinliklerin iletişimsel dil öğrenme sürecinin üretimi bağlamında başarılı bir öğrenme gerçekleştirebilmek açısından önemli bir yere sahip olabileceği tartışmaya sunabilir.¹⁷ Bu işleyişi sınıf içerisinde adım adım gerçekleştirebilmek için sesli kitaplardan okuma ve konuşma derslerinde koşt ek ya da temel gereçler olarak faydalanılabileceği de düşünülebilir.¹⁸ Ele alınan sesli kitap örnekleri incelendikten sonra bu konuya başka bir yerde ayrıntılı olarak değinilecektir.

Sesli Kitapların Okuma Motivasyonuna Etkisi

Yayın evlerinin dil öğretimine yönelik ders kitapları üretmeye başladığı yıllardan bu yana hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bir pazar ekonomisi oluşmaya başlamıştır. İçinde bulunulan çağın gereksinimlerine göre sürekli değişim ve gelişim içinde olan öğretim metotları, aynı zamanda yeni ders kitaplarının ve ders destek gereçlerinin de üretimini gerekli kılmıştır. Yenilikçi olan her materyal, öğretmenler ve öğrenenler tarafından çekici bulunmuş, ders ortamlarına getirdikleri olumlu ve olumsuz yönleri incelenmiştir. Kimi zaman da sadece yeni ve popüler olmaları sayesinde derslerde kullanılmaya başlanmıştır. Süreç nasıl işlerse işlesin, kazanan ilk olarak yayınevleri olmuştur. Fakat her yeni materyalin uyandırdığı heyecan, çekicilik ve popülerlik sayesinde öğrenenler ve öğretmenler açısından bakıldığında yeni ürünler derslerde güdülemede birer unsur olarak kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde yabancı dil öğretimi veren birçok kurumda yabancı dil ders kitabı seçimi ve ders kitabının bilimsel analizi, özenli bir planlama yapılmaksızın, yayınevlerinin tanıtımı, okulun tercihi, kitabın fiyatının yanı sıra göze hitap etmesi, meslektaşların ve hizmet içi eğitim semineri verenlerin tavsiyesiyle yapılmaktadır.¹⁹ Bu nedenle ders kitapları, eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü hıza ve

¹⁷ Bkz. Ruth Oberrauch, "*Appetit auf Lesen*", Bozen: Folio Verlag, 2006, s. 28.

¹⁸ Bkz. Sonja Valencia Cortes, "*Hörbücher im Deutsch-als-Fremdsprache-Unterricht*", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Viyana: Viyana Üniversitesi, 2013, ss. 1-3.

¹⁹ Bkz. Gönül Durukafa, "Ders Kitabı Analizi ve Analiz Ölçütleri", *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi*. Çanakkale, 2000, s. 211.

olanaklara karşın, eğitim-öğretim süreçlerindeki merkezi rolünü geçmişte olduğu gibi gelecekte de korumaya devam edecek gibi gözükmektedir.²⁰

Geçmiş eski olsa da, kullanım amaçları ve yapıları değişime uğramış olan sesli kitapların, öğrenciyi okuma alışkanlıkları açısından motive edici yönleri olduğu göz ardı edilemez. Özellikle yabancı dili hedef dilin konuşulduğu ülkede öğrenme fırsatı olmayan öğrenciler için konuşulanları ya da metinleri gerçek bir dil kullanıcılarından dinlemek her zaman mümkün olmayabilir.²¹ Fakat metinlerin CD ya da ses dosyası destekli bir şekilde tablet bilgisayar, akıllı telefonlar, Mp3 çalar gibi çeşitli iletişim araç gereçlerinde öğrencilere sunulması, öğrencilere öğrendikleri dili okul dışında da her an dinleme olanağı sağlamış olur. Bu noktada çağımızda elektronik araç ve gereçleri sürekli yanlarında bulundurma alışkanlığı edinmekte olan öğrencilerin de klasik okuma çalışmaları yapmak yerine, okuyacakları metinleri aynı zamanda ceplerinde taşıma imkanına sahip olmaları ve istedikleri zaman dinlemeleri ya da okumaları, onlara büyük bir alternatif sağlamış olacaktır. Böylece derste işlenen bir konuya ilişkin içeriği alımlama ve işleme süreçleri istenen her an tekrar edilebilir. Nitekim Lüneburg Üniversitesi'nden Dr. Steffen Gailberger'in 2011 yılında yapmış olduğu deneysel bir çalışma da, sesli kitaplarla yapılan dinleme / okuma anlama çalışmalarının okumadaki akıcılığı, okuma motivasyonunu ve metni anlamayı teşvik ettiğini göstermiştir.²² Bu durum da öğrencinin öğrendiği dili, ana dil ortamında okuma ve dinlemeye yakınlaştığının ve dolayısıyla başarısının da arttığının bir göstergesidir

Sesli Kitapların Yapısal Özelliklerine Genel Bir Bakış: "Leo&Co. Schöne Ferien"²³, "Haifische in der Spree"²⁴ ve "Albert Einstein"²⁵

Farklı bölümlerden meydana geldiği ve kitapların ya da bölümlerin sonunda metin içeriğine ilişkin bir takım sorular yöneltildiği için, sesli

²⁰ Bkz. Erdal Aslan, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Ders Kitapları", *Eğitim ve Bilim*, Cilt 35, Sayı 158, 2010, s. 217

²¹ Bkz. Mukadder Seyhan Yücel, Harun Göçerler & Meryem Demir, "Interkulturelles Lernen durch den Whiteboard-Einsatz als Zusatzmaterial", *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5, 2015, s. 231.

²² Bkz. Steffen Gailberger, "Lesen durch Hören: Leseförderung in der Sek. I mit Hörbüchern und neuen Lesestrategien", Weinheim & Basel: Beltz, 2011, s. 22.

²³ Theo Scherling ve Elke Burger, "Leo & Co. Schöne Ferien", Berlin & München: Langenscheidt, 2008.

²⁴ Roland Dittrich ve Patrick Rosche, "Haifische in der Spree", Berlin: Cornelsen Verlag, 2016.

²⁵ Sabine Werner, "Albert Einstein", Genua: Cideb, 2016.

kitaplar sayesinde öğrenciler hem metni okuma-anlama stratejilerini kullanarak kendilerinin analiz etme fırsatı yakalarlar, hem de okudukları - metni, konuşma derslerinde karşılıklı konuşma şeklinde de sunabilirler. Bu yüzden konunun daha iyi anlaşılması ve somutlaştırılması amacıyla çalışmanın bu kısmında yabancı dil öğrenenler için hazırlanmış olan ve okuma derslerinde ele alınabilecek farklı yayınevlerine ait üç adet sesli kitap yapısal özellikleri göz önüne alınarak incelenmiştir. Bunlardan birincisi Cornelsen Yayınevi'ne ait "*Leo&Co. Schöne Ferien*", ikincisi Hueber Yayınevi'nin "*Haifische in der Spree*" adlı kitabı ve üçüncüsü ise Cideb Yayınevi tarafından basılan "*Albert Einstein*" adlı sesli kitaptır.

"Leo & Co. Schöne Ferien"

Langenscheidt Yayınevi'ne ait bu kitabın kapak sayfasında kitabın Avrupa Ortak Dil Kriterleri Çerçevesi'ndeki dil seviyelerine uygun olarak hazırlandığını gösteren A2 ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla, 2000'li yıllardan sonra yabancı dil öğretimi için hazırlanmış kitapların nitelikleri de göz önüne alınacak olursa "Leo & Co. Schöne Ferien" adlı kitabın dil bilgisel içeriğinin ve sözcük zorluk düzeyinin A2 seviyesinde Almanca bilgisine sahip bir öğrencinin öğrenim sürecinde karşılaştığı sözcüklerden farklı olmaması gerektiği anlaşılabilir.

Dinleme desteği olarak sunulmuş olan CD'de bulunan konuşmaların Almanca' yı anadili olarak konuşan kadın ve erkek öğrenciler tarafından olay örgüsü içinde bulunan kahramanların ağzından karşılıklı olarak seslendirilmiş olması ve seslendirme hızının da dil seviyesi A2 düzeyinde olan bir öğrencinin anlamakta zorluk çekmeyeceği bir seste olması, kaçırılan dinleme bölümleri esnasında atlanan kelime ya da cümlelerin daha az tekrar ile daha basit bir şekilde çözümlenmesini sağlayabilir. Aynı zamanda seslendiricilerin birer anadil kullanıcısı olması öğrenciye sürekli orijinal konuşmaları dinleme ve bunlara alışma olanağı sunmaktadır. Burada hem okuduğunu / duyduğunu anlama, hem konuşma becerisi, hem de metin okuma anlama, yazın dersi gibi alanlarda çalışma imkânı sunulmaktadır. Araştırmacının deneyimlerden yola çıkarak bu şekilde çalışılan bir yazarın veya yazınsal bir metnin kolay kolay unutulmayacağı da söylenebilir.

Dokuz kısımdan meydana gelen öykünün en başında kitap içerisinde adı geçen tüm karakterler, genel karakteristik özellikleri ve olaylar dizisi içerisinde üstlendikleri roller ile ilgili olarak kısa paragraflar şeklinde tanıtılmıştır. Ayrıca her bir kısmın sonunda, okunan (dinlenen) kısmın dinleme-anlama, okuma-anlama ve kelime çalışmalarına yönelik çeşitli alıştırmalar yer almaktadır. Alıştırmalarda dil bilgisel öğelere yönelik

örnekler vermekten kaçınıldığı görülmektedir. Bunun yanında bazı sayfalarda eğer A2 standartlarının ölçütlerinin dışında bir kelime geçmiş ise, o sayfanın en alt kısmında öğrencinin anlayabileceği farklı Almanca cümleler yardımıyla açıklanmıştır. Bu durum öğrenciyi tekrar tekrar sözlüğe başvurmadan kurtarmış, dolayısıyla zaman kaybının da önüne geçmiş olur. Böylece öğrenci sözlüğe değil, dinlediği metne yoğunlaşma imkanı bulabilecektir. Kitabın hemen hemen tüm sayfalarında içeriği betimleyen bir takım resimler sunulmuştur. Bu resimler sayesinde dinlenen sahnenin öğrencinin zihninde canlanması da kolaylaşabilir.

Kitabın genel yapısal özellikleri arasında tüm kısımlardan sonra tek bir bölüm halinde metinlerde geçen, Almanya'ya özgü yerlerin, kültürel öğelerin ve davranış biçimlerinin de açıklamaları yapılmıştır. Böylece okuyucu ya da dinleyici öğrenmekte olduğu dilin ülkesi hakkında da elindeki metne koşturularak bilgiler edinebilmekte ve metni içselleştirme şansı yakalayabilmektedir.

"Haifische in der Spree"

Cornelsen Yayınevi'nin bu kitabında ilk bakışta karakterler çok kısa kelimeler ile tanıtılmış, bu esnada cümle kurmaktan kaçınılmıştır ve öykünün anlatımı bir erkek okuyucu tarafından gerçekleştirilmiştir.²⁶

"... Auf dem Plakat sieht man das Bild von einem Fluss, und aus dem Wasser kommen Haifischflossen.

„Was malt ihr da?“, fragt Elisabeth.

„Das wird ein Plakat, ein Protest-Plakat gegen die Haie“, erklärt Lara Kunstmann, eine von den Jugendlichen.

„Die wollen alles fressen, unsere freien Plätze und Strände an der Spree, alles wegnehmen! “

„Und was für Haie sind das?“, will Elisabeth wissen. ..."

Görüldüğü gibi konuşmalar farklı karakterler arasında geçmektedir. Fakat bu seslendirme şekli bir süre sonra dinleme esnasında diyaloglarda hikayenin kahramanlarının da belirmeye başlamasından sonra farklı karakterlerin konuşma sırası geldiğinde de aynı şekilde devam etmiştir. Dolayısıyla uzun süreli dinlemelerde anlama aşamasında anlatıcının sürekli aynı kişi olmasından ve anlatımın tek düze olmasından dolayı öğrencilerde odaklanma sorunları ortaya çıkmaya başlaması muhtemeldir.

²⁶ Bkz. Roland Dittrich ve Patrick Rosche, a.g.y., s. 8

Beşinci sayfada ayrıca öykü içerisinde geçen olaylar arasındaki bağlantıyı koparmamak ve aynı zamanda da olayların geçtiği şehir hakkında öğrenciye genel bir bakış açısı kazandırmak amacıyla olayların geliştiği şehir olan Berlin'in haritasından gerçek bir kesit aktarılmıştır. Ülke bilgisi sunmak amacıyla verilen bu kroki sayesinde, dinleyici olayların gerçekleşme sırasını sadece zaman olarak değil, konum olarak da takip etme fırsatını yakalamaktadır. Bunun yanında yabancı kelimeler yine her bir sayfanın altında Almanca açıklamaları ile sunulmuştur.

Bu kitapta da birinci kitapta olduğu gibi hemen hemen her sayfada olayın akışı ile ilgili çizimlere yer verilmiş, böylece kısa cümleler halinde resim betimlemelerine de olanak sağlanmıştır. Bu şekilde hazırlanmış olan sayfa yapısı, hem öğrenciyi sürekli olarak dinlenen metne uyum sağlama telaşından kurtarabilir, hem de dinlemeye bir ara verme imkanı sağlayarak içerik hakkında yorum yapma olanağı sunmuş olur. "Haifische in der Spree" kitabının en sonunda da incelenen birinci kitapta olduğu gibi gerçek resimlerle renklendirilen kısa açıklama cümleleri ile tanıtımlar yapılmış ve böylece ülke bilgisi konularına değinilmiştir. Tanıtımları yapılan bu kavramların, kitabın hangi bölümünde geçtiği belirtilmiştir.

Son kısımda ise öykünün her bir kısmına yönelik olarak hazırlanmış farklı tarzlarda kelime ve cümle bilgisi odaklı alıştırmalara yer verilmiştir. Alıştırmalarda dil bilgisel öğelere yönelik örnekler vermekten kaçınılmış olması da "Haifische in der Spree" kitabı ile koşutluk göstermektedir.

"Albert Einstein"

Cideb Yayınevi'ne ait olan bu sesli kitapta da hikaye aynen birinci kitapta olduğu gibi anadil kullanıcısı olan kadın ve erkek seslendiriciler tarafından okunmuştur.²⁷

"... München 1887.

Albert ist acht Jahre alt. Er ist schweigsam und schüchtern.

„Mein Sohn kriegt den Mund nicht auf“ sagt sein Vater. „Ich frage mich oft: ist er nun schüchtern oder hat er einfach nichts zu sagen? “

„Du meinst, unser Sohn ist dumm? “ fragt die Mutter.

Der Vater antwortet nicht. Was er denkt, ist klar.

Doch die Mutter ist anderer Meinung.

---

²⁷ Bkz. Sabine Werner, *a.g.y.*, s. 6.

„Da siehst du falsch“ sagt sie. ..."

Okuma hızı birinci ve ikinci kitaptakinden daha hızlı değildir ve öğrenci tarafından sürekli durdurulup tekrar dinleme ihtiyacı duyulabilecek anlaşılmaz bir akustiğe rastlanmamıştır. Hikayenin bölümleri incelendiğinde ise bu kitabı diğerlerinden ayıran özellik, alıştırma bölümlerinin her bir kısımdan hemen sonra sunulmuş olmasıdır. Alıştırmalar sırasıyla okuma, dilbilgisi, kelime bilgisi ve dinleme başlıkları altında sunulmuş kısa yapılardan oluşmaktadır. Bazı alıştırma bölümlerinde ise öğrenciyi hikayenin içeriği ile uyumlu olarak verilmiş konu hakkında konuşmaya yönelten bölümler yer almaktadır.²⁸ Ayrıca ünitelerin sonlarında yer alan alıştırmaların hemen ardından öğrencilerden içeriği ile ilgili bir ayrıntı hakkında internette bilgiler toplayarak alıştırmada belirtilen boşlukları doldurmaları da istenmektedir. Tüm bunların yanında bazı alıştırmalarda bazı soruların yanında o sorunun FIT 2 sınavına hazırlayıcı nitelikte olduğunu işaret eden ifadeler de bulunmaktadır. Kitabın en son bölümünde ise hikayenin tümünü kapsayıcı nitelikte oluşturulmuş bir genel test yer almaktadır. Tüm bu öğeler bu kitabı, incelenen diğer iki kitaptan farklı kılmaktadır. Çünkü sunulan alıştırmalar bir yandan dil becerisine olabildiğince odaklanmaya ve öğrenciyi kendi seviyesine uygun bir sınava da hazırlamayı hedeflerken, diğer yandan öğrencinin konuya ilişkin öğrendiği tüm bilgileri interneti kullanarak bizzat kendinin bulmasına da teşvik etmektedir. Bu durum da oluşturmacı yaklaşımın en temel özelliklerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır.²⁹

İncelenen Sesli Kitaplar İle Yapılabilecek Çalışmalar Üzerine Düşünceler

Bu bölümün çalışmada yer almasının en önemli sebebi, sesli kitapların artık sadece telaffuz çalışmalarına ve hızlı okuma alıştırmalarına katkı sağlamak amacıyla kullanılması gerektiğini tekrar etmek değildir. Bilakis bir dinleme-okuma-anlama metni olarak sesli kitaplardan konuşma derslerinde de faydalanılabileceğini tartışmaya açmaktır. Bu yüzden bu bölümde yukarıda ele alınan kitapların yapısal özelliklerinden yola çıkarak bu tür metin okuma ve dinleme temelli kitapların konuşma derslerinde kullanımına yönelik fikirler paylaşılacaktır.

²⁸ Bkz. Sabine Werner, *a.g.y.*, ss. 12-27- 39-72.

²⁹ Bkz. Erdoğan Tezci ve Aysun Gürol, "Oluşturmacı Öğretim Tasarımı ve Yaratıcılık", *The Turkish*

Online Journal of Educational Technology, Cilt 2, Sayı 1, 2003, s. 51.

Ele alınan materyallerde konuşma derslerine entegre edilmeye uygun görünen birkaç nokta göze çarpmaktadır. İlk olarak, incelenen üç kitapta da öykü başlamadan önce, ana karakterler kısa cümleler ya da sinyal kelimeler yardımı ile tanıtılmaktadır. Böylece ilk sayfalardan itibaren öğrenciyi konuşmaya teşvik edecek bir fırsat da sunulmuş olur. Çünkü öğrenci, hakkında kısa bilgiler almış olduğu karakterleri kendi cümleleri ile monologlarla (kendi kendine konuşmalar yaparak) tanıtabilir, karakterlere ilişkin ilk izlenimlerini aktarma imkanı bulabilir ve bu şekilde de hem metne hem de karakterlere yabancı kalmamış olur. Bu tür çalışmalarla belki sınıf için bir ön tartışma ortamı da yaratılmış olur.

İkinci olarak, her bir kitabın neredeyse yarısı, anlatılan olayları, mekanları ve karakterleri betimleyici resimler ile renklendirdiğinden bu resimlerden de sözel üretim becerilerini harekete geçirmek amacı ile faydalanılabilir. Söz konusu resimler sınıf içerisinde monolog kurdurularak betimlenebilir ve olayların gelişimi hakkında sözlü olarak fikir alışverişinde bulunarak öğrencinin metne yoğunlaşması sağlanabilir. Aynı zamanda ele alınan resmin metinde anlatılan bölümün hangi kısmı ile ilişkili olduğu konusunda da görüş alışverişinde bulunulabilir.

Tüm bunların yanında kitabın kısımları içerisindeki metinler genelde karşılıklı konuşmalardan meydana geldiği ve ara açıklama cümleleri mümkün olduğunca kısa olduğu için, bu konuşmalar uygun metotlar kullanılarak konuşma derslerinde karşılıklı konuşmalara dönüştürülmeye ve sınıf içerisinde canlandırma yapmaya da olanak sağlayabilir.

Her üç kitapta da ortak olan bir diğer nokta ise, hikayelerin içerisinde ya da en sonundaki alıştırmalar kısmında olay örgüsü kapsamında adı geçen ülke bilgisi ile ilgili noktalara mutlaka değinilmiş olmasıdır. Sadece bu kısımdan yola çıkarak bile, kitapta verilen bilgiler ışığında konuşma derslerinde öğrencilerden Almanya'yı tanıtıcı bireysel sunumlar yapmaları istenebilir. Böylece öğrencinin sadece konuşma çalışmalarında değil, bireysel ifade becerilerinin gelişimi anlamında da harekete geçirilmesi sağlanmış olur.

Bu ve benzeri bir çok farklı alıştırma türünün okuma derslerine koştur bir biçimde yapılandırılma imkanı olan konuşma derslerinde ele alınmasının dil öğrenim sürecindeki bütünsellik açısından da yararlı olacağı araştırmacı tarafından düşünülmektedir. Çünkü bu şekilde öğrenci konuyu sadece tek ders için işlenen bir araç ve gereç olarak değil, genel olarak yabancı dil öğrenim sürecinin bir parçası olarak dil becerilerinin çoğunu kullanması gerektiği bir bütün şeklinde algılayacaktır.

SONUÇ

Çalışmanın yukarıdaki bölümlerinde sınıf içerisinde sesli kitaplardan okuma, dinleme ve konuşma derslerine koşut ek ya da temel materyal olarak faydalanılabileceğinden bahsedilmiştir. Yukarıda bahsi geçen okuma, dinleme, konuşma gibi dil becerileri ilk bakışta birbirinden ayrı etkinlikler gibi görünse de söz konusu olan dil öğretimi ya da öğrenimi olduğunda ders adları ayrı olsa bile, dil becerilerini ayrı alanlar olarak sınıflandırmak mantıklı bir yargı olmayacaktır. Nihayetinde Weeg'in³⁰ de dediği gibi dinleme yetisi konuşma yetisinin gelişiminde önemi yadsınmaz bir yere sahiptir.

Özellikle konuşma ve okuma dersleri Türkiye'deki birçok fakültede birinci sınıflarda okutulan farklı ders adları altında verilse de, öğrencilerin konuları daha da içselleştirmeleri ve daha kalıcı bir şekilde edinebilmeleri için bütünleşik bir program oluşturup bu iki derste işlenecek konuların koşut olmasına dikkat etmekte fayda vardır. Uygun araç ve gereçlere sahip dil laboratuvarlarında ise ele alınan bu tür metinler, sabit akıllı tahtalara kaydedilip, farklı derslerde aynı konuyu farklı bakış açılarıyla ele alacak olan öğretim elemanlarına ders materyaline ulaşım ve konu takibi açısından kolaylık sağlanmış olur³¹. Bu anlamda sesli kitapların yabancı dil öğrenimine en önemli katkısı, yabancı dilde özgün metinlerin dinlenme ve okunması sayesinde hem kulak dolgunluğu kazandırmak, hem de konuşma, duyma-anlama, okuma-anlama gibi ilişkili dil becerilerini geliştirmektir. Sesli kitapların eğitim yöntemi açısından bir başka katkısı da, eylem odaklı ders anlayışı içerisinde dili duyma ve konuşma ağırlıklı kullanmayı teşvik etmeleridir. Dil öğretim yöntemi açısından da bu tür uygulamalı çalışmaların ders verimliliğini arttırması ve dil öğrenimini kalıcı hale getirmesi beklenir.

---

³⁰ Bkz. Hilde Weeg, "Im Haus der Sprache. Zum Verhältnis von Hören und Sprechen" içinde: V. Bernius ve P. Kemper, *Erlebnis Zuhören. Eine Schlüsselkompetenz wiederentdecken*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007, s. 156.

³¹ Bkz. Hikmet Asutay, Harun Göçerler, Meryem Demir, M., v.d. "Adjustment of literary texts into courses through new medias", *10. International Balkan Congress on Education and Science: Education and Globalization (17-19 September)*, Ohrid: BM-ABA-Strumica, 2015, s. 120; ayrıca bkz. Harun Göçerler, "Effective Use of Smart Board and Smart Phones With Regards to Reading Studies in Foreign Language Courses", *10. International Balkan Congress on Education and Science: Education and Globalization (17-19 September)*, Ohrid: BM-ABA-Strumica 2015, s. 181.

Böylece derste işlenen bir konuya ilişkin içeriği alımlama ve bilgiyi işleme süreçleri istenen her an tekrar edilebilir, tekrar edildikçe de kalıcılığı sağlanabilir. Dolayısı ile dil öğretiminde temel hedef olan dilsel üretim aşamasına planlı adımlar ile geçilmiş olur. Ayrıca günümüzde sesli kitapların derslerde yer alması, özellikle iletişim çağında büyüyen ve yetişen çocukların ya da öğrencilerin daha yararlı bir okuma alışkanlığını kazandırmaya yönelik güdüleyici bir işlev taşıdığı göz önünde tutulmalıdır.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

Dittrich, Roland ve Rosche, Patrick, "*Haifische in der Spree*", Berlin: Cornelsen Verlag, 2016.

Scherling, Theo ve Burger, Elke, "*Leo & Co. Schöne Ferien*", Berlin & München: Langenscheidt, 2008.

Werner, Sabine, "*Albert Einstein*", Genua: Cideb, 2016.

İkincil Kaynaklar

Aslan, Erdal, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Ders Kitapları", *Eğitim ve Bilim, Cilt 35*, Sayı 158, 2010, ss. 215-231.

Asutay, Hikmet / Göçerler, Harun / Demir, Meryem / Atik, Oktay / Öğretmen, Semra ve Eyri, Semra, "Adjustment of literary texts into courses through new medias", *10. International Balkan Congress on Education and Science: Education and Globalization (17-19 September)*, Ohrid: BM-ABA-Strumica, 2015, s. 120.

Bachmann, Katharina, "*Integriertes Fertigkeitentraining im DaF-Unterricht durch Einsatz interaktiver Web 2.0 - Anwendungen und Apps.*", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Tezi. Jena: Friedrich-Schiller Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 2014, s. 27.

Binczek, Natalie ve Jäger - Epping, Cornelia, "Literatur und Hörbuch", *Text + Kritik*, Sayı 196, 2012, ss. 46-59.

Cortes, Valencia, Sonja, "*Hörbücher im Deutsch-als-Fremdsprache-Unterricht*", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Viyana: Viyana Üniversitesi, 2013, ss. 1-3.

Durukafa, Gönül, "Ders Kitabı Analizi ve Analiz Ölçütleri", *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi*. Çanakkale, 2000, s. 211.

Ehlers, Swantje, "*Lesen als Verstehen*", Kassel: Langenscheidt, 1992.

Ernst, Thomas, "*Popliteratur*", Hamburg: Rotbuch Verlag, 2001.

Gailberger, Steffen, "*Lesen durch Hören: Leseförderung in der Sek. I mit Hörbüchern und neuen Lesestrategien*", Weinheim & Basel: Beltz, 2011.

German, Heide, "Marktüberblick: Hörspiele, Hörbücher für Kinder", içinde: kjl&m, forschung.schule.bibliothek, 60. Jahrgang, Sayı 3, 2008, ss. 11-18.

Göçerler, Harun, "Effective Use of Smart Board and Smart Phones With Regards to Reading Studies in Foreign Language Courses", 10. *International Balkan Congress on Education and Science: Education and Globalization (17-19 September)*, Ohrid: BM-ABA-Strumica, 2015, s. 181.

Neuner, Gerhard ve Hunfeld, Hans, "Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts", Berlin: Langenscheidt, 1993.

Hachenberg, Katja, "Hörbuch": Überlegungen zu Ästhetik und Medialität akustischer Bücher. içinde: K. Hachenberg, P. Seibert (Hg.): *Literatur hören*. Stuttgart: Klett, 2004, ss. 29-38.

Kröhnová, Daniela, "Popliteratur und Textarbeit im Unterricht Deutsch als Fremdsprache", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Brunn: Masaryk Üniversitesi, Felsefe Fakültesi, 2008, s. 9.

Oberrauch, Ruth, "Appetit auf Lesen", Bozen: Folio Verlag, 2006.

Ortmann, Sabrina, "Netz Literatur Projekt: Entwicklung einer neuen Literaturform von 1960 bis heute", Berlin: berlinerzimmer.de., 2001.

Rühr, Sandra, "Geschichte und Materialität des Hörbuchs", içinde: Häusermann, J., Janz-Peschke, K. ve Rühr, S.: *Das Hörbuch. Medium – Geschichte – Formen*. Konstanz: UVK., 2010, ss. 59-138.

Tezci, Erdoğan ve Gürol, Aysun, "Oluşturmacı Öğretim Tasarımı ve Yaratıcılık", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, Cilt 2, Sayı 1, 2003, ss. 50-55.

Travkina, Elena, "Zur Arbeit mit dem Hörbuch im Phonetik-Unterricht", *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 12. Jahrgang, Sayı 2, 2007, ss. 16-31.

Weeg, Hilde, "Im Haus der Sprache. Zum Verhältnis von Hören und Sprechen". içinde: V. Bernius ve P. Kemper, *Erlebnis Zuhören. Eine Schlüsselkompetenz wiederentdecken*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2007, ss. 155-167.

Yücel, Seyhan, Mukadder / Göçerler, Harun ve Demir, Meryem, "Interkulturelles Lernen durch den Whiteboard-Einsatz als Zusatzmaterial", *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 5, 2015, ss. 229-242.

İnternet Kaynağı

"Audibooks Magazin", <http://www.audiobooks.at/books.start.asp> , (04.09.2015).

Blyton, Enid, "Audioteka einfach gute Geschichten" <http://audioteka.com/de/search/author?query=Enid+Blyton> , (03.07.2016).